

ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Θέσεις του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών

Η πρόσφατη σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Λάακεν (13-14/12/01) αποφάσισε τη διεύρυνση της Ένωσης από το 2004. Έτσι, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθέτησε την πρόταση της Επιτροπής για την ένταξη των δέκα υποψηφίων μελών, που φαίνεται ότι καλύπτουν τις προϋποθέσεις και τα κριτήρια ένταξης. Πρόκειται για την Κύπρο, Εσθονία, Ουγγαρία, Λεττονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Σλοβακία, Τσεχία και Σλοβενία. Οι χώρες αυτές καλούνται να ολοκληρώσουν τις διαπραγματεύσεις με την Ένωση μέχρι το τέλος του 2002.

Επίσης το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εκτίμησε θετικά τις σχετικές προσπάθειες της Βουλγαρίας και Ρουμανίας και τις ενθάρρυνε να τις εντατικοποιήσουν.

Ας σημειωθεί ότι όλη η περίοδος των διαπραγματεύσεων στοχεύει στην εναρμόνιση των κοινωνιών των υπό ένταξη χωρών με το ευρωπαϊκό κεκτημένο.

Τί γίνεται όμως με τις γυναίκες; Με την ισότητα; Δεν πρέπει και εδώ να υπάρξει εναρμόνιση; Δεν πρέπει και η ισότητα λόγω φύλου να αποτελέσει κριτήριο;

Το σοβαρό αυτό ζήτημα θέτει το Ευρωπαϊκό Λόμπυ Γυναικών ενώπιον των αρμοδίων αρχών, αλλά και των γυναικών των προς ένταξη χωρών. Το κείμενο που δημοσιεύεται αποσκοπεί στην ενημέρωση των γυναικών, ώστε να ενεργοποιηθούν, προκειμένου να υπάρξει πρόοδος και στο σημείο της ισότητας. Το κείμενο αυτό ήταν μεταξύ των βασικών υλικών του φακέλου κατά την ετήσια γενική συνέλευση του Λόμπυ που έγινε στις 13-14 Σεπτεμβρίου 2001 στις Βρυξέλλες.

Περισσότερη Ευρώπη λοιπόν, αλλά να «χωράει» και τις γυναίκες!

1. Εισαγωγή

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ένα ιστορικό βήμα για το οποίο όλα τα Κράτη Μέλη έχουν δεσμευτεί. Η πορεία για τη διεύρυνση είναι μιά περίπλοκη οικονομική και κοινωνική πορεία. Για να κατανοήσουμε καλύτερα τις επιπτώσεις της στους πολίτες, καθώς και για να ενθαρρύνουμε τη μεγαλύτερη συμμετοχή των πολιτών σ' αυτήν, χρειάζεται στενή επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ μή κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) Ανατολικής και Δυτικής Ευρώπης. Μεγαλύτερη συμμετοχή και διάλογος με ΜΚΟ χρειάζεται επίσης, για να διασφαλιστεί ότι η διεύρυνση της Ε.Ε. ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των πολιτών, όσον αφορά την πολιτική, κοινωνική και οικονομική ολοκλήρωση.

Για να ανταποκρίνεται η πορεία διεύρυνσης της Ε.Ε. στις ανάγκες και στις προσδοκίες των γυναικών, τόσο στις υποψήφιες χώρες όσο και στις Χώρες Μέλη, πρέπει να επικεντρωθεί περισσότερο η προσοχή στα δικαιώματα των γυναικών και στην ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών. Σ' αυτή τη διαδικασία οι γυναικείες οργανώσεις είναι αποφασιστικοί παράγοντες, για να διασφαλιστεί ότι η πορεία ένταξης υποστηρίζει πιο αποφασιστικά την ισότητα των φύλων.

Σκοπός αυτού του εγγράφου του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών (ΕΛΓ) είναι να παρουσιάσει ορισμένες πληροφορίες για πολιτικές και όργανα κλειδιά, για την πορεία διεύρυνσης από τη σκοπιά του φύλου, με σκοπό να ενθαρρύνει μια μεγαλύτερη σύμπραξη των γυναικείων οργανώσεων σ' αυτή την πορεία.

2. Ενδυναμώνοντας τα δικαιώματα των γυναικών σε μια διευρυμένη Ε.Ε.

Οι πολιτικές και η νομοθεσία της Ε.Ε. για ίσες ευκαιρίες, αυτό που ονομάζουμε **Ευρωπαϊκό Κεκτημένο**, είναι μέρος του «πακέτου» που οι υποψήφιες χώρες πρέπει να αποδεχτούν προτού γίνουν δεκτές στην Ε.Ε. Αποτέλεσμα αυτού είναι ότι η πορεία διεύρυνσης παρέχει ορισμένα σημαντικά όργανα πολιτικής για να ενισχύσει την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Οι περισσότερες υποψήφιες χώρες έχουν προχωρήσει στην εισαγωγή νέων νόμων και σε συνταγματικές αλλαγές που στοχεύουν στη διασφάλιση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών, αλλά επίσης κατά των διακρίσεων σε άλλους τομείς, όπως για παράδειγμα, η εθνική καταγωγή κλπ.

Παρά την πρόοδο που έχει επι-

τευχθεί μέχρι τώρα, εκθέσεις δείχνουν ότι, όπως και σε πολλές χώρες της Ε.Ε., υπάρχει συχνά μεγάλο κενό ανάμεσα στην εισαγωγή ενός νόμου και στην αποτελεσματική εφαρμογή του. Οι εθνικοί μηχανισμοί για την προαγωγή και τη διασφάλιση της ισότητας των φύλων δεν έχουν αναπτυχθεί και συχνά έχουν περιορισμένους πόρους. Η Ε.Ε., από τη μεριά της, δεν έχει επιδείξει αρκετή αποφασιστικότητα στο να προαγάγει και να υποστηρίξει, με οικονομικούς πόρους και ανθρώπινο δυναμικό, τις υποψήφιες χώρες στη διασφάλιση των δικαιωμάτων των γυναικών.

Η μεγαλύτερη έμφαση στην ισότητα των φύλων γίνεται ακόμη πιο επείγουσα εν όψει εκθέσεων που δείχνουν ότι οι ανισότητες μεταξύ γυναικών και ανδρών σε πολλούς τομείς έχουν γίνει πιο σοβαρές κατά τη διάρκεια της οικονομικής και κοινωνικής μεταβατικής περιόδου στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Σε πολλές χώρες έχει σημειωθεί μείωση στην αντιπροσώπευση των γυναικών στο κοινοβούλιο, σημαντική εξασθένηση των γυναικών στην αγορά εργασίας, υποβάθμιση στις υπηρεσίες φύλαξης των παιδιών κ.λπ. Πρόσθετα προβλήματα, γνωστά και στις ήδη Χώρες Μέλη, είναι, μεταξύ άλλων, οι διακρίσεις στην απασχόληση, οι χαμηλές αποδοχές, η σεξουαλική παρενόχληση και η έλλειψη αποτελεσματικών νόμων και μηχανισμών επιβολής για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών.

Οι πολιτικές της Ε.Ε. στους τομείς της ισότητας των φύλων, αλλά επίσης και στον τομέα της απασχόλησης και της κοινωνικής πολιτικής, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να προαγάγουν τα δικαιώματα των γυναικών σε ολόκληρη τη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι γυναικείες οργανώσεις από τις υποψήφιες χώρες και από τις Χώρες Μέλη έχουν τώρα μια ευκαιρία να αντιμετωπίσουν από κοινού βασικά ζητήμα-

τα της ισότητας και να εφαρμόσουν κοινές στρατηγικές που να στοχεύουν σε υπεύθυνους θεσμούς στην Ε.Ε. και στις υποψήφιες χώρες. Είναι επείγουσα ανάγκη να ενσωματωθεί στη διαδικασία διεύρυνσης μια ενιαία στρατηγική για κοινωνικές πολιτικές και κοινωνική ανάπτυξη, περιλαμβανομένης της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών. Οι γυναικείες οργανώσεις τόσο στις Χώρες Μέλη όσο και στις υπό ένταξη χώρες θα παίξουν κρίσιμο ρόλο στο να πείσουν τους διάφορους συντελεστές της πορείας διεύρυνσης της Ε.Ε. να προβούν σε ενέργειες που να στηρίζουν πλήρως την ενδυνάμωση των δικαιωμάτων των γυναικών.

* * *

Εν όψει μιας τέτοιας δυνατότητας το Ευρωπαϊκό Λόγπυ Γυναικών δουλεύει πολύ εντατικά σε θέματα διεύρυνσης της Ε.Ε. Ορισμένοι από τους βασικούς τομείς δράσης που προβλέπονται είναι:

- Θεσμικοί μηχανισμοί

Όπως δείχνουν οι εκθέσεις προόδου της Επιτροπής, η εφαρμογή νομικών διατάξεων κατά των διακρίσεων με βάση το φύλο παραμένει σε μεγάλο βαθμό άνιση λόγω έλλειψης μηχανισμών εφαρμογής και πόρων.

- Βία κατά των γυναικών - ειδικά σωματεμπορία και πορνεία

Η βία κατά των γυναικών σε όλες τις μορφές της παραμένει μια απαράδεκτη παραβίαση των δικαιωμάτων των γυναικών σε όλη την Ευρώπη. Σ' αυτό το πλαίσιο η σωματεμπορία γυναικών και κοριτσιών από την Ανατολική και την Κεντρική προς τη Δυτική Ευρώπη είναι κατάφωρη παραβίαση δικαιωμάτων των γυναικών.

- Απασχόληση γυναικών

Η μετάβαση στην οικονομία της αγοράς, προαπαιτούμενο για να γίνει μια χώρα δεκτή σαν μέλος της Ε.Ε., δημιουργεί μεγάλες πιέσεις στην

απασχόληση γυναικών και ανδρών, και η θέση των γυναικών έχει γίνει ιδιαίτερα ανασφαλής. Η πορεία ενοποίησης πρέπει να αντιμετωπίσει και να αντιδράσει σε αυτή την εξέλιξη, σύμφωνα με τις πολιτικές της Ε.Ε. για την ισότητα των φύλων στην απασχόληση, μεταξύ άλλων να διασφαλίσει την πρόσβαση στην περιθάλψη εξαρτώμενων ατόμων.

- Γυναίκες στη λήψη αποφάσεων

Το φαινόμενο της χαμηλής αντιπροσώπευσης των γυναικών σε θέσεις λήψης αποφάσεων υπάρχει μεταξύ των τωρινών Κρατών Μελών της Ε.Ε., όπως και στις υποψήφιες χώρες. Η προσπάθεια για την καθιέρωση μηχανισμών για μεγαλύτερη αντιπροσώπευση των γυναικών στη λήψη αποφάσεων σε ευρωπαϊκό, όπως και σε εθνικό επίπεδο, πρέπει να εντατικοποιηθεί.

3. Τα κύρια όργανα της πορείας διεύρυνσης της Ε.Ε. Επισκόπηση

3.1 Υιοθέτηση νομοθεσίας Ε.Ε. - προαπαιτούμενο για την ιδιότητα του μέλους

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια Ένωση που βασίζεται στο νόμο. Το κυρίως σώμα των κοινών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που έχουν εφαρμογή σε όλα τα κράτη μέλη μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ονομάζεται «ευρωπαϊκό κεκτημένο» (το κεκτημένο). **Βασική προϋπόθεση για την ιδιότητα μέλους της Ένωσης είναι ότι η υποψήφια χώρα αποδέχεται και μεταφέρει το κεκτημένο στη νομοθεσία της, και από και πέρα δείχνει ικανότητα επιβολής κατά την εφαρμογή των νόμων που έχουν ενσωματωθεί στο εθνικό της νομικό καθεστώς.** Για να προωθήσει τις διαπραγματεύσεις ένταξης, η Επιτροπή έχει προτείνει ένα «οδικό χάρτη», ο οποίος δείχνει τις προτεραιότητες για τις διαπραγματεύσεις για τα

επόμενα τρία εξάμηνα(*). Ο «οδικός χάρτης» είναι σε συνάρτηση προς τις βασικές αρχές και σκοπός του είναι να χρησιμοποιηθεί σαν χρονοδιάγραμμα για όλους όσοι συμμετέχουν στις διαπραγματεύσεις.

Ο νόμοι του ευρωπαϊκού κεκτημένου μπορούν να διακριθούν στον αρχικό νόμο, ιδρυτικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Συνθήκη), και τους συμπληρωματικούς νόμους, που απορρέουν από τις συμβάσεις. Επί πλέον, από την άποψη του φύλου υπάρχει και η πολύ σημαντική *χαλαρή νομοθεσία*, που έχει υιοθετηθεί από την Ε.Ε. Ο όρος χαλαρή νομοθεσία είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται για πολιτικές της Ε.Ε., οι οποίες καθοδηγούν τις εθνικές πολιτικές των ήδη Κρατών Μελών σε τομείς όπως η απασχόληση, τα κοινωνικά θέματα και η πολιτική ισότητας των φύλων.

Τα σημαντικότερα σημεία του Αρχικού Νόμου στο θέμα της Ισότητας των φύλων

- Άρθρο 2: Η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών καθιερώνεται σαν ένας από τους σκοπούς της Κοινότητας.
- Άρθρο 3: Το άρθρο αυτό αναφέρεται στην εξάλειψη των ανισοτήτων καθώς και στην ένταξη της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών σε όλες τις δράσεις της Κοινότητας (mainstreaming σε θέματα ισότητας).
- Άρθρο 13: Το άρθρο προτείνει την ανάληψη δράσεων για την καταπολέμηση των διακρίσεων που βασίζονται στο φύλο.
- Άρθρο 137: Το άρθρο αυτό υποστηρίζει δραστηριότητες με ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών σε αναφορά προς ευκαιρίες στην αγορά εργασίας και την αντιμετώπιση στην εργασία.
- Άρθρο 141: Το άρθρο αυτό διασφαλίζει την αρχή της ίσης αμοιβής για ίσης αξίας εργασία και υποστηρίζει την υιοθέτηση θετι-

κών μέτρων για το φύλο που υποαντιπροσωπεύεται σε επαγγελματικές δραστηριότητες καθώς και αποζημίωση για μειονεκτήματα στην επαγγελματική σταδιοδρομία που σχετίζονται με το φύλο.

Συμπληρωματικοί νόμοι για την ισότητα των φύλων

Το κεκτημένο στον τομέα των ίσων ευκαιριών περιλαμβάνει δέκα οδηγίες στα θέματα:

- 1) Ίσης αμοιβής (75/117/EEC)
- 2) Ίσης μεταχείρισης στους χώρους εργασίας (76/207/EEC)- υπό αναθεώρηση
- 3) Ίσης μεταχείρισης, όσον αφορά νομοθετημένα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης (79/7/EEC)
- 4) Ίσης μεταχείρισης, όσον αφορά επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης (86/378/EEC)
- 5) Ίσης μεταχείρισης για αυτοαπασχολούμενους και συζύγους βοηθούς (86/613/EEC)
- 6) Άδεια μητρότητας (92/85/EEC)
- 7) Οργάνωσης χρόνου εργασίας (93/104/EC)
- 8) Γονικής άδειας (96/34/EC)
- 9) Βάρους αποδείξεως σε υποθέσεις διακρίσεων λόγω φύλου (97/ 80/EC)
- 10) Συμφωνίας πλαισίου για μερική απασχόληση (97/81/EC)

Ορισμένα σημαντικά εργαλεία χαλαρής νομοθεσίας

Η Κοινοτική Στρατηγική Πλαίσιο για την Ισότητα των Φύλων (2001-2005)

Αυτό το εργαλείο πολιτικής της Ε.Ε. αποτελεί μια στρατηγική για την προαγωγή της ισότητας των φύλων ρυθμίζοντας μια μεγάλη γκάμα θεμάτων: Ισότητα των φύλων στην οικονομική ζωή, προαγωγή ίσης συμμετοχής και εκπροσώπησης, προαγωγή για ίση πρόσβαση και πλήρη απόλαυση κοινωνικών δικαιωμάτων

για γυναίκες και άνδρες, προαγωγή ισότητας των φύλων στην πολιτική ζωή, ενθάρρυνση για την αλλαγή ρόλων και στερεότυπων των φύλων.

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Απασχόλησης

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Απασχόλησης περιλαμβάνει οδηγίες για την πολιτική απασχόλησης των Κρατών Μελών. Ένας από τους τέσσερις πυλώνες των οδηγιών αυτών είναι η ισότητα των φύλων στην απασχόληση. Κάθε χρόνο όλα τα Κράτη Μέλη της Ε.Ε. υποχρεούνται να καταρτίζουν Εθνικά Προγράμματα Δράσης για την Απασχόληση, σύμφωνα με τις Ευρωπαϊκές οδηγίες.

Η Ευρωπαϊκή Ατζέντα Κοινωνικής Πολιτικής

Η Ατζέντα Κοινωνικής Πολιτικής είναι ένα στρατηγικά σημαντικό και μεγάλης εμβέλειας κείμενο κοινωνικής πολιτικής που υιοθετήθηκε από τα Κράτη Μέλη το Δεκέμβριο του 2000. Καθορίζει συγκεκριμένες προτεραιότητες δράσης για τα επόμενα πέντε χρόνια, ομαδοποιημένες γύρω από στρατηγικές περιοχές, μια από τις οποίες είναι η ισότητα των φύλων.

3.2. Τακτικές Εκθέσεις Προόδου: αξιολόγηση της ενταξιακής προόδου

Η διαδικασία επανεξέτασης με την οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση εξηγεί το κεκτημένο της και εξετάζει τους νόμους των υποψηφίων χωρών ονομάζεται "screening" (εξέταση, κοσκίνισμα). Το κύριο όργανο γι' αυτή την εξέταση είναι οι Τακτικές εκθέσεις προόδου, οι οποίες περιέχουν λεπτομερή ανάλυση της προόδου που έχουν πραγματοποιήσει οι υποψήφια χώρες. Οι εκθέσεις προόδου καταρτίζονται κάθε χρόνο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για κάθε υποψήφια χώρα. Σκοπός είναι να εντοπιστούν θέματα τα

* Ο ισχύων «οδικός χάρτης» εφαρμόζεται σε διαπραγματεύσεις που διεξάγονται από το 2001 μέχρι το πρώτο μισό του 2002.

οποία θα συζητηθούν λεπτομερέστερα κατά τις διαπραγματεύσεις. Στις εκθέσεις προόδου το κεκτημένο διαιρείται σε 29 κεφάλαια, για να διευκολυνθούν οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις. Η εξέταση στον τομέα της ισότητας των φύλων περιορίζεται στο Κεφάλαιο 13, το οποίο πραγματεύεται την κοινωνική πολιτική και τα θέματα απασχόλησης. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δίνει την άποψή του για τις εκθέσεις προόδου, οι οποίες επίσης υιοθετούνται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Η άποψη του ΕΛΓ είναι ότι οι εκθέσεις προόδου δεν αντιμετωπίζουν ικανοποιητικά τα θέματα της ισότητας των φύλων ή δεν αντιμετωπίζουν συστηματικά την ανάγκη υποστήριξης των μηχανισμών για την ισότητα των φύλων για την εφαρμογή της νομοθεσίας της Ε.Ε.

3.3 Προενταξιακή στρατηγική

Η Προενταξιακή στρατηγική στοχεύει στο να υποστηρίξει τις υποψήφιες χώρες να ευθυγραμμίσουν το νομοθετικό και θεσμικό τους πλαίσιο, προτού γίνουν μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συνίσταται στον ορισμό προτεραιοτήτων μαζί με οικονομική βοήθεια και συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα.

Οι Συμφωνίες για την απόκτηση της ιδιότητας του υπό Ένταξη Μέλους είναι το κεντρικό όργανο της προενταξιακής στρατηγικής. Υπογράφονται χωριστά από την Ευρωπαϊκή Ένωση και κάθε υποψήφια χώρα και συνδέονται στενά με την υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου. Οι Συμφωνίες αυτές αξιολογούν τις περιοχές προτεραιότητας, στις οποίες οι υπό ένταξη χώρες χρειάζεται να σημειώσουν πρόοδο, για να είναι έτοιμες για ένταξη, και περιγράφουν τους τρόπους με τους οποίους το Πρόγραμμα Phare θα υποστηρίξει την προετοιμασία ένταξης. Σε απάντηση προς τις Συμφωνίες αυτές οι υποψήφιες χώρες καταρτίζουν το *Εθνικό Πρόγραμμα για την Υιοθέτηση του Κεκτημένου*. Τα προγράμματα

αυτά υιοθετήθηκαν το Δεκέμβριο του 1999 για υποψήφιες χώρες στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και το Μάρτιο του 2000 για την Κύπρο και τη Μάλτα.

Η συμμετοχή υπό ένταξη χωρών στα Κοινοτικά Προγράμματα είναι ένα βασικό χαρακτηριστικό της προενταξιακής στρατηγικής. Όλες οι υπό ένταξη χώρες συμμετέχουν σε ορισμένα από τα κοινοτικά προγράμματα δράσης, αλλά ο βαθμός δέσμευσης προς τα προγράμματα αυτά ποικίλλει. Τα σημαντικότερα κοινοτικά προγράμματα δράσης που αφορούν ισότητα των φύλων είναι το DAPHNE (καταπολεμά τη βία κατά των γυναικών) και τα Προγράμματα Ισών Ευκαιριών. Το πρόγραμμα για Ισες Ευκαιρίες μεταξύ γυναικών και ανδρών έχει ανοίξει για πέντε υποψήφιες χώρες. Επίσης πέντε χώρες έχουν ζητήσει να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα DAPHNE. Άλλες χώρες δεν έχουν υποβάλει αίτηση για το πρόγραμμα αυτό.

3.4 Συγκεκριμένα Ενταξιακά Όργανα που προάγουν την Ισότητα των φύλων.

Εκτός από την αρχική, τη συμπληρωματική και τη χαλαρή νομοθεσία της Ε.Ε. που μνημονεύονται παραπάνω, υπάρχουν ορισμένα πρόσθετα όργανα για την προαγωγή των δικαιωμάτων των γυναικών στην πορεία διεύρυνσης. Τα όργανα αυτά πρέπει να ενδυναμωθούν στο στάδιο αυτό, για να καταστούν αποτελεσματικά.

Ένταξη της ισότητας των φύλων σε όλες τις πολιτικές της Ε.Ε.

Η ένταξη της ισότητας των φύλων σε όλες τις πολιτικές είναι μια αρχή που θεσπίστηκε με την Συνθήκη του Άμστερνταμ (Άρθρο 3). Η στρατηγική αυτή της ένταξης της ισότητας των φύλων σε όλες τις πολιτικές πρέπει να προωθηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε σχέση με όλες τις άλλες πολιτικές της Ε.Ε., περιλαμβανομένων των πολιτικών

που σχετίζονται με τη διεύρυνση. Η ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών στην πορεία διεύρυνσης δεν είναι μόνο θέμα συγκέντρωσης της προσοχής μας στις διακρίσεις στην απασχόληση και την κοινωνική προστασία, αλλά είναι επίσης θέμα να χειριστούμε τα ανθρώπινα δικαιώματα και την κοινωνική ανάπτυξη και να διασφαλίσουμε ώστε να μην αποδειχθεί η οικονομική σύγκλιση αντίθετη προς την ενδυνάμωση της ισότητας των φύλων.

Στα πλαίσια της έκθεσης αυτής έχουν γίνει ορισμένες έρευνες για πληροφορίες και επαφές, γιά να διαπιστωθεί σε ποια έκταση τα ζητήματα του φύλου έχουν ενσωματωθεί στη συνολική πορεία των ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Οι πρόσφατες εκθέσεις για την πρόοδο των υποψήφιων χωρών έχουν αναλυθεί από την άποψη του φύλου. Έχουν γίνει επαφές με εθνικές αντιπροσωπείες υποψήφιων χωρών καθώς και με τον επί κεφαλής ίσων ευκαιριών της Επιτροπής. **Το συμπέρασμα είναι ότι η ένταξη της ισότητας των φύλων σε όλες τις πολιτικές δεν έχει ενισχυθεί κατά την πορεία διεύρυνσης στο στάδιο αυτό.**

Τα ζητήματα φύλου αντιμετωπίζονται ακόμη σαν μία υποκατηγορία των θεμάτων απασχόλησης και των κοινωνικών θεμάτων στη Γενική Διεύθυνση για τη Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αντί να θεωρούνται θέματα οριζόντια που άπτονται όλων των δραστηριοτήτων της κοινότητας. Μέσα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τα περισσότερα θέματα ισότητάς της Ε.Ε. τα χειρίζεται η Γενική Διεύθυνση για την Απασχόληση και τα Κοινωνικά Θέματα. Η αποτυχία να ενταχθεί η ισότητα σε όλες τις πολιτικές κατά την πορεία διεύρυνσης δείχνει ότι εξειδίκευση πάνω στα θέματα αυτά δεν έχει ενσωματωθεί στα θέματα και στην εργασία σε σχέση με την ένταξη νέων κρατών μελών.

Με βάση τα παραπάνω το ΕΛΓ πιστεύει ότι είναι επείγουσα ανάγκη για τους θεσμούς της Ε.Ε. να

καταρτίσει μιά συνεπή στρατηγική για το πώς θα εφαρμόσει αποτελεσματικά την αρχή της ένταξης της ισότητας σε όλες τις στρατηγικές για την ισότητα των φύλων στην πορεία διεύρυνσης.

Προστασία κατά των διακρίσεων – Άρθρο 13

Το άρθρο 13, που εισήχθη στη Συνθήκη του Άμστερνταμ, στοχεύει στο να καταπολεμήσει τις διακρίσεις που βασίζονται σε φύλο, φυλετική ή εθνική καταγωγή, θρησκεία ή πεποιθήσεις, αναπηρία, ηλικία ή σεξουαλικές προτιμήσεις. Παρ' όλα αυτά, το εύρος και το περιεχόμενο των νομικών διατάξεων που έχουν να κάνουν με τις διακρίσεις ποικίλουν σε μεγάλο βαθμό ανάμεσα στα κράτη μέλη, όπως και στις υποψήφιες χώρες. Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι όλα τα συντάγματα των υπό ένταξη χωρών διακηρύσσουν ότι η αρχή της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών είναι υψίστης σημασίας και ότι διακρίσεις για λόγους φύλου απαγορεύονται.

Ενώ το ευρύτερο νομικό πλαίσιο για την ισότητα φαίνεται να είναι σωστό στις υπό ένταξη χώρες, υπάρχουν ακόμη πολλά να γίνουν, ώστε να καταστεί το πνεύμα του νόμου καθημερινή πραγματικότητα στις ζωές των γυναικών και των ανδρών – στο σπίτι, στη δουλειά και στην ευρύτερη κοινοτική και δημόσια ζωή. Το να επιτευχθεί και να προαχθεί η πραγματική ισότητα στην πράξη, τόσο στις υποψήφιες χώρες όσο και στα ήδη Κράτη Μέλη, απαιτεί κάτι παραπάνω από λεκτικές διατυπώσεις και συνταγματικές αρχές. Σε μερικές υποψήφιες χώρες, όταν προκύπτει θέμα νομικής διατύπωσης, και ειδικά σε Εργατικούς Κώδικες, ο όρος διακρίσεις δεν ορίζεται καθαρά. Γι' αυτό συχνά δεν είναι ακόμη ξεκάθαρο τί ακριβώς απαγορεύεται, αφού δεν υπάρχει ορισμός του τί σημαίνει διακρίσεις. Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι κάθε κρατική αρχή, κάθε δικαστής ή κάθε εργοδότης και εργαζόμενος βρίσκεται σε μια αυθαίρετη

κατάσταση, όταν πρόκειται να αποφασιστεί τί σημαίνει διάκριση και πώς μπορεί να διαπιστωθεί.

Το άρθρο 13 της Συνθήκης, μπορεί και πρέπει να χρησιμοποιηθεί σαν εργαλείο στην επιχειρηματολογία μας για πιο εντατική προσπάθεια στην καταπολέμηση των διακρίσεων κατά των γυναικών, τόσο στην αγορά εργασίας όσο και στα συστήματα κοινωνικής προστασίας ή στην πολιτική ζωή. Τη στιγμή αυτή η Ε.Ε. σχεδιάζει μια νέα οδηγία που καλύπτει όλες τις πλευρές της ζωής και όχι όπως η τωρινή νομοθεσία της Ε.Ε. που περιορίζεται στο να απαγορεύει τις διακρίσεις κατά των γυναικών στην αγορά εργασίας.

Υποστήριξη για την «δημιουργία θεσμών»

Οι υποψήφιες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης έχουν τύχει οικονομικής ενίσχυσης από την Ε.Ε. από την αρχή της μεταβατικής περιόδου. Το πρόγραμμα PHARE είναι το κύριο κανάλι για οικονομική και τεχνική συνεργασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χώρες αυτές. Ένας από τους κύριους τομείς για οικονομική συνεργασία είναι η «δημιουργία θεσμών». Αυτό σημαίνει υποστήριξη για τη δημιουργία θεσμικών και διοικητικών δομών σε κάθε χώρα, ειδικά αυτών που συνδέονται στενά με την εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου.

Άποψη του ΕΛΓ είναι ότι η υποστήριξη της Ε.Ε. για δημιουργία θεσμών πρέπει να χρησιμοποιηθεί όλο και περισσότερο, για να υποστηριχθεί η δημιουργία θεσμών που ενισχύουν τις αρχές της ισότητας των φύλων. Η καταπολέμηση των διακρίσεων με πληροφόρηση και ενίσχυση της συνειδητότητας σε θέματα φύλου στη δημόσια διοίκηση και στους οργανισμούς που έχουν ευθύνη στην εφαρμογή και επιβολή Κοι-

νοτικής νομοθεσίας, πρέπει επίσης να υποστηριχθεί οικονομικά.

4. Οι κύριοι θεσμικοί συντελεστές της Ε.Ε. στην πορεία διεύρυνσης

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι βασικός συντελεστής στην πορεία διεύρυνσης. Διεξάγει διαπραγματεύσεις με κάθε υποψήφια χώρα. Πέρα απ' αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι επίσης το σώμα που καταρτίζει τις τακτικές εκθέσεις προόδου και διευθύνει τα διάφορα προγράμματα για οικονομική βοήθεια στις χώρες που ζητούν ένταξη. Μέσα στην Επιτροπή βρίσκεται η Γενική Διεύθυνση για τη Διεύρυνση, που παίζει ρόλο συντονιστή για την πορεία ένταξης. Επίτροπος αρμόδιος για τη Διεύρυνση είναι ο κ. Verheugen. Μέσα στην Επιτροπή τα θέματα ισότητας των φύλων συντονίζονται από τη Γενική Διεύθυνση για την Απασχόληση και τα Κοινωνικά Θέματα, όπου υπάγεται το «Τμήμα Ισότητας των Φύλων». Επίτροπος αρμόδια για την Ισότητα των Φύλων είναι η Κα Διαμαντοπούλου. Επί πλέον –κάτι σημαντικό– η Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε κάθε υποψήφια χώρα δρα ως ο κύριος σύνδεσμος για τους Ευρωπαϊκούς Θεσμούς σε κάθε υποψήφια χώρα.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκφράζει άποψη για τις τακτικές εκθέσεις προόδου κάθε χώρας και παρακολουθεί βήμα προς βήμα τις εργασίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Μέσα στο Κοινοβούλιο οι πιο σημαντικές επιτροπές για την ισότητα των φύλων και τη διεύρυνση είναι η Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων και η Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Γυναικών. Αντιπροσωπείες της Επιτροπής για τα Δικαιώματα των Γυναικών έχουν ήδη επισκεφθεί ορισμένες από τις υποψήφιες χώρες και σκοπεύουν να τις επισκεφθούν

όλες στη διάρκεια της πορείας σύνδεσης. Μαζί με μέλη Εθνικών Κοινοβουλίων από κάθε υποψήφια χώρα, μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου επίσης σχηματίζουν Διακοινοβουλευτικές Επιτροπές. Οι Επιτροπές αυτές συναντώνται δύο φορές το χρόνο – μία στην υποψήφια χώρα και μία στις Βρυξέλλες.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συγκεντρώνει όλους τους Αρχηγούς Κρατών των Κρατών Μελών και είναι το σώμα που έχει αποφασίσει τα βασικά κριτήρια για την ένταξη. Το Συμβούλιο είναι επίσης το σώμα που εγκρίνει τις τακτικές εκθέσεις προόδου, τις συμφωνίες σύνδεσης, που βρίσκονται υπό διαπραγμάτευση, και που θα αποφασίσει, τελικά, τότε μια υποψήφια χώρα μπορεί να γίνει δεκτή στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

5. Πρόσφατη πρόοδος των υποψηφίων χωρών στο θέμα της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νις τα ήδη κράτη μέλη εξέφρασαν την ικανοποίησή τους για την επίτευξη των διαπραγματεύσεων ένταξης με τις υποψήφιες χώρες, και συνεπέραναν ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο διαβλέπει τη δυνατότητα να καλωσορίσει εκείνα τα νέα κράτη μέλη που είναι έτοιμα από το 2003. Αυτό σημαίνει ότι τα νέα μέλη θα μπορέσουν να λάβουν μέρος στις επόμενες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που θα γίνουν το 2004.

Οι πιο πρόσφατες Τακτικές Εκθέσεις Προόδου δημοσιεύθηκαν από την Επιτροπή το Νοέμβριο 2000 πάνω στην πρόοδο των υποψηφίων χωρών. Όπως δηλώνεται στην έκθεση της Επιτροπής, η υιοθέτηση του κεκτημένου συνεχίζει να είναι βραδεία στους τομείς κοινωνικής πολιτικής και απασχόλησης, περιλαμβανομένων της ισότητας των φύλων και του κοινωνικού διαλόγου. Η κοινωνική συνοχή κινδυνεύει, αν δεν

πραγματοποιηθεί πρόοδος στα θέματα αυτά παράλληλα με μεταρρυθμίσεις και υιοθέτηση του κεκτημένου σε άλλους τομείς.

Η έκθεση πρόδου εστιάζει επίσης την προσοχή της στη νομική προστασία της ισότητας των φύλων, η οποία, σύμφωνα με την έκθεση, έχει σημειώσει πρόοδο στις περισσότερες υποψήφιες χώρες. Κατά την εξέταση των χωρών φάνηκε ότι η αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω φύλου εμφανίστηκε στα Συντάγματα των περισσότερων υπό ένταξη χωρών. Όμως η εφαρμογή αυτής της αρχής στους κώδικες πολιτικής και εργασίας ποικίλλει. Αυτό οφείλεται στο ότι η ανάπτυξη κοινωνικών, πολιτιστικών και περιφερειακών προτεραιοτήτων για την ένταξη παραμένει ετερογενής.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμπεραίνει ότι η πρόοδος στον τομέα της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών οφείλεται σε ένα πιο κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο, καθώς επίσης στη υπογραφή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη CEDAW (Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων Κατά των Γυναικών). Το Προαιρετικό Πρωτόκολλο είναι από μόνο του ένα νομικό όργανο. Επιτρέπει στις γυναίκες να υποβάλλουν προσφυγές για παραβίαση δικαιωμάτων στην Επιτροπή της Σύμβασης και δίνει επίσης στην Επιτροπή το δικαίωμα να ερευνήσει καταστάσεις σοβαρών ή συστηματικών παραβιάσεων δικαιωμάτων γυναικών. Από τις 13 υποψήφιες χώρες οι 7 (Βουλγαρία, Τσεχία, Λιθουανία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία και Τουρκία) υπέγραψαν το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη CEDAW.

Η ικανότητα για εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας έχει επίσης σημειώσει πρόοδο, μέσω π.χ. πιο αποτελεσματικών υπηρεσιών Επιθεώρησης Εργασίας ή ειδικών σωμάτων που δημιουργήθηκαν, όπως του Συνήγορου του Πολίτη για Ισες Ευκαιρίες. Οι περισσότερες χώρες έχουν ένα Συνήγορο, που ασχολείται με γενικά θέματα ανθρωπίνων δικαιω-

μάτων και όχι μόνο με θέματα ισότητας των φύλων.

Διευθύνσεις στο Internet για περισσότερες πληροφορίες Ευρωπαϊκή Επιτροπή

- Γενική Διεύθυνση για την Απασχόληση και τα Κοινωνικά Θέματα
<http://europa.eu.int/comm/employmentsocial/indexen.htm>
- Πολιτικές Ισότητας των Φύλων της Ε Ε:
<http://europa.eu.int/comm/employmentsocial/equopp/index.en.htm>
- Γενική Διεύθυνση για τη Διεύρυνση:
<http://europe.eu.int/comm/enlargement/index.htm>
- Τακτικές εκθέσεις προόδου για κάθε Υποψήφια χώρα:
<http://europe.eu.int/comm.enlargement/report1100/index.htm>
- Ευρωπαϊκά προγράμματα εξωτερικής βοήθειας EuropeAid:
<http://europa.eu.int/comm/europeaid/indexen.htm>
- Ιστοσελίδα Phare : Το κύριο κανάλι για την οικονομική και τεχνική συνεργασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χώρες της κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.
<http://europa.eu.int/comm/enlargement/pas/phare/index.htm>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

- Επιτροπή για τα δικαιώματα των γυναικών και τις Ισες Ευκαιρίες:
<http://www.europarl.eu.int/committees/femm/home.htm>
- Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων, Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας:
<http://www.europarl.eu.int/committees/afet/home.htm>
- Διακοινοβουλευτικές Αντιπροσωπείες – Μέλη και κατάλογοι
<http://www.europarl.eu.int/dq2/euro/ipc/en/default.htm>

**Μετάφραση από τα Αγγλικά
Λιλή Κουράκου**